

Zuzanna Matyjek

"Sztuka i estetyka po awangardzie a filozofia postmodernistyczna", pod red. Anny Zeidler-Januszczyk, Warszawa 1994 : [recenzja]

Sztuka i Filozofia 11, 241-242

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ale na czym miałyby zasadzać się owa „rewaloryzacja”: na projekcie tradycji nowoczesnej? – oto jest pytanie.

Faustyna Puchalska

*Sztuka i estetyka po awangardzie
a filozofia postmodernistyczna.*
Zbiór rozpraw pod redakcją **Anny
Zeidler-Januszewskiej**. Warszawa,
Instytut Kultury, 1994, s. 220.

Prezentowana książka to zbiór artykułów, traktujących o sytuacji sztuki i estetyki w dobie postmodernizmu.

Część I zatytułowana *Strategie sztuki współczesnej zawiera cztery artykuły*. W pierwszym z nich Jan Stanisław Wojciechowski omawia poszczególne strategie sztuki współczesnej oraz próbuje je odnaleźć w polskiej praktyce artystycznej. W następnym artykule Grzegorz Sztabiński przedstawia konfrontację dawnego eklektyzmu z radykalnym eklektyzmem postmodernistycznym. Ewa Rewers w pracy *Spójność i rozproszenie: Słownik* rozważa przyczyny powstawania tekstów literackich i filozoficznych mających strukturę słownika. Ostatnim artykułem zamieszczonym w części I jest tekst Barbary Szczepańskiej-Pabiszczak *Postmodernistyczne oblicze tak zwanych interpretacji naturalnych w sztuce*. Czytamy w nim: „Wobec stanu «nadmiarowości» kultury podmiot percepcji postmodernistycznego dzieła sztuki (...) musi opanować umiejętność «czytania świata», powinien respektować to, «że realność przedmiotów zrelatywizowana jest do językowej gry, do powszechnych schematów percepcji i do praktycznych potrzeb, które kształtują nasz sposób organizowania świata (...)»” (s. 40).

Część II, *Sztuka i media*, zawiera trzy artykuły. Pierwszy, autorstwa Anny Jamroziakowej, traktuje o zmianie stosunku obrazu i rzeczywistości, o zatartiu granicy między realnością nierzeczywistą a doświadczaną rzeczywistością, w przysługującej jej realności. W następnym artykule Maria Gołębiwska zwraca uwagę na „telewizję jako pewien fakt społeczny, tekst wpisany w kontekst kulturowy, który można badać przy pomocy poststrukturalistycznych metod dekonstrukcjonizmu” (s. 64). W trzecim artykule Anna Zeidler-Janiszewska przedstawia Lyotardowską koncepcję eksperymentowania.

Część III prezentowanej książki nosi tytuł *Dyskursy teoretyczne wobec współczesnych praktyk artystycznych*. W pierwszym artykule Aleś Erjavec (z angielskiego tłum. Beata Frydryczak) omawia postmodernizm, którego cechą charakterystyczną jest nacjonalizm czy temat narodowej tożsamości. Jest to zjawisko obecne między innymi w krajach postsocjalistycznych. Natomiast w krajach zachodnich postmodernizm ma charakter międzynarodowy. Autor następnego artykułu, Heinz Paetzold (z angielskiego tłum. Marek Kwiek), przeprowadza krytyczną analizę Lyotardowskiej koncepcji wzniosłości. Grzegorz Dziamski w tekście *Gry sztuki a porządek dyskursu* zajmuje się stosunkiem sztuki lat 80. do komentarza teoretycznego. Dochodzi do wniosku, że sztuka steoretyzowana traci swoją wartość.

Przedmiotem rozważań w Części IV są poglądy filozoficzne Lyotarda i Foucaulta. Omawiają je trzy artykuły: tekst Stefana Morawskiego *Filozof niezgody z postną wizytówką (casus Lyotard)*, Marka Kwieka *Lyotardowskiej wzniosłości motywy estetyczne, etyczne i polityczne* (polityka w Lyotardowskim sensie „polityki filozoficznej”), Stanisława Pazury *Sensy transgresji albo seks w tekście* (poglądy Foucaulta, fikcja „seksu”).

Część V nosi tytuł *Estetyka dzisiaj – podstawy*. W artykule pierwszym, zatytułowanym *Logika i stylistyka metamorphosis. Dwa spojrzenia na miejsce postmodernizmu w przemianach kulturowych XX wieku*, Maria Gołaszewska szczegółowo omawia zagadnienie przemian w sztuce, traktując je jako zjawisko o znaczeniu zasadniczym. W tym duchu przedstawia genezę postmodernizmu oraz jego kontynuacji „rozwinętej w kierunku spirytualizmu, ekumenizmu, uniwersalizmu i szeroko rozumianej ekologii” (s. 173). Następnym artykułem dotyczy relacji między współczesną praktyką twórczą a teorią. Według autorki, Jadwigi Ciszewskiej, przekonanie o kryzysie estetyki powstało wskutek nadmiernego, a nieuprawnionego rozszerzenia pojęcia „sztuka”. W tekście przedstawiona jest teoria estetyczna Romana Ingardena. Artykuł Tadeusza Szkołuta traktuje *O perspektywach estetyki w dobie kultury postmodernistycznej*. Estetyka, według autora, „coraz bardziej zdecydowanie powraca do swej funkcji światopoglądowej, to jest funkcji waloryzacji zjawisk artystycznych z punktu widzenia takiego lub innego systemu wartości” (s. 193) Jan P. Hudzik w artykule *Estetyka instytucjonalna* przedstawia poglądy instytucjonalistów na sztukę i estetykę. Artykułem zamykającym zbiór jest tekst Mariana Kempnego *Kategorie postmodernistycznej estetyki jako zwierciadło postmodernistycznej teorii społecznej*.

Zuzanna Matyjek